

שקר השקט והבל הנפש

מאת רוני סומק

אהוד בן־עזר; השקט הנפשי, זמורה, ביתן, מודן, 1979.

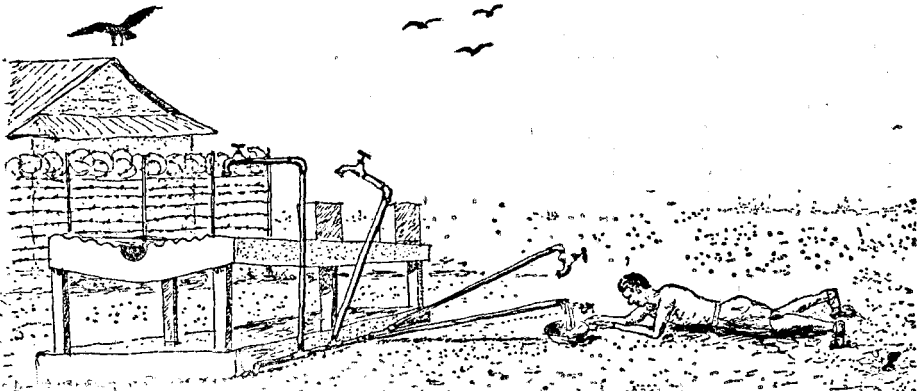
וכו) עשוי להטעות, עשוי ליצור את הרגש שבך עזר מתאמץ לשים יד על הדופק של מה שהסוצ' ילוגים קוראים 'חיים', אך זוהי לדעתי טעות אופ' טיה. אהוד בן־עזר פשוט בחר להתאים תוכן לצור רה, והצורה הזאת של המצלמה המצלמת הכל פר טוגנית מאוד, במיוחד כאשר המצלמלים הם אנשים שהמורכבות שלהם היא כאילו פשוטה.

אהוד בן־עזר עיצב ב„השקט הנפשי“ עולם מור־ כב מדרמיות החיות בתרבות של כלום. השקט הוא שקר והאמת היא הבל. דחיסות העלילה (המתחילה בסיפור אהבתם של מירה ורמי והמסתיימת בסיפור אהבה זה) ודחיסות המקום (בין כיכר־מלכיים־ישראל לרמת־אביב) יוצרים אוירה של מילכוד, והדרך הלא־אפשרית שמציעות דמויות הספר זו לזו, כדי לצאת מאותו מילכוד היא המין. זהו מין שהאלגיה שלו הוא פחד: פחד־אהבה, פחד־בדידות, פחד־מחלה וכו'. אך בתוך אותה חשפנות, בוטה מעט, מצליח אהוד בן־עזר לעצב מצבים עדינים רבים, ויותר מכל במלאה אותה חשפנות תפקיד חשוב בעיצוב הדמר יות. כמו למשל תיאורה הבא של מירה: „ובעמידה עדיין מולו פרמה בפניו את הלוקה, שריה כתמים לבנים העליהם פטמות כנחשים קטנים, ובטנה כוויח ויריכה צרבות שמש, אדמומיות, ובתוך מעלית כטן חיוורת שמדקדק בה אותו פרה לה אפל זמרימה“ (עמ' 20).

ב„השקט הנפשי“ הצליח אהוד בן־עזר לעצב ב־ צורה מרתקת רומן שהעלילה היא הגיבור האמיתי שלו. הדמויות הפועלות, למרות קיומן העצמאי, הן בסופו של דבר רק עוד קו אופי לאנרגיה של העל־יה לה שחוסר השקט הנפשי הוא קו הקיום שלה. ולבסוף, עטיפת הספר, שעוצבה בידי דני קרמן, ראוייה לציון, אולי כיוון שסיסמוגרף הרגישות העדין בוטה של הספר משתקף כבר בה.

האסוציאציה הקולנועית שליוותה אותי, עשה שק־ ראתי את „השקט הנפשי“, היתה „הזלילה הגדולה“ — סרטו של מרקו פרארי. ציר הזלילה של הסרט שבו נפגשת קבוצת אנשים למה שמתפתח כמאראתון אכילה ההולך ומסתאב עד לסוף הפחות־ארוי־תר סימבולי, דומה לציר המין של „השקט הנפשי“. אך כמו שתהיה זו טעות אופטית לראות את סרטו של פרארי כסרט גסטרונומי, כך אי־אפשר להשוו את הספר רק בסטרמינולוגיה מינית. תיאורי המין המשתלטים בספר על כל חלקה טובה, תרתי משמע, ומטיפים לספר גזון ספק אירוטי, ספק אנט־אירוטי, הם רק אמצעי, אמצאי המתאים לתאורי המורכבות הכאלי־פשוטה של דמויות הרומן.

הדמויות המניעות את „השקט הנפשי“ הן מירה ואיה. מירה אוהבת את רמי, רמי נפרד ממירה. איה, חברתה הטובה של מירה, מנסה להחזיר את רמי למירה ולבסוף מתחנת אתו. מירה מתחנת עם חיימסון, פקיד משונה כזה, ובפרדת מהחיימסון, איה מתה לאחר מחלה איטית. רמי פוגש שוב במירה והקשרים ביניהם מתהדקים. את הפערים בין רציף ההתחברויות והיתוקים ממלאים פחדים בדי־דוח. פחדים מחלה, פחדים אהבה, חיי נישואין וחיי גירושין. ובכלל הדחיסות של „השקט הנפשי“ היא דחיסות מרתקת. אהוד בן־עזר, כאילו, אינו עורך את הפילמים שמצלמות המצלמות הנסתרות שהוא מציב בנפש גיבוריו. חוסר סלקציה זה והשימוש הרב בחומרים מן החיים (כמו, למשל, הזכרת תוכניות טלביזיה פופולריות, שמות ספרים, שמות סופרים

ליאופולד פנחסוביץ: איור לספר „מסמבל עד גילגיל“ (מתוך ספר המעצב והגלית שיצא לאור במחנה גולי קניה, 1947). הוצאת משרד־הבטחון, 1980.